

KAFANSKI TRIBUNAL

"Ono što se u kafanskom životu jasno oslikava jeste ta društvena razlika između onih malobrojnijih dobrostojećih i, na žalost, brojnijih sa vrlo skromnim prihodima."

Jovana Bursać
utorak, 4. mart 2008

Ima više od godinu dana da je knjiga „Kafanski tribunal” Jelice Novaković i Svena Pejtersa svojom promocijom u Amsterdamu digla prašinu kakvoj se ni sami autori nisu nadali. Napisana na holandskom jeziku, knjiga strancima služi pre svega kao vodič kroz beogradske restorane, kafane, splavove, a nama kao dokaz postojanja ne samo onih voljnih da stvore bolju sliku Srbije u svetu, već i onih dovoljno otvorenih da je prime. Stranci, tako, ispijaju svoje prve čašice rakije i nabadaju reči kafanskih pesama, dok ih mi posmatramo sa neočekivanom milinom oko srca. Tu bez sumnje nestaju sve predrasude, a za rasvetljavanje ove činjenice imamo da zahvalimo pomenutom autorskom paru: šefici Katedre za nizozemske studije Filološkog fakulteta u Beogradu i dobitnici nagrade flamanskog PEN-a za dnevnik koji je tokom bombardovanja vodila za belgijske novine "Standaard", Jelice Novaković, kao i belgijskom novinaru, bivšem lektoru-strancu pomenute katedre, Svenu Pejtersu. Ovom prilikom prenosimo reči Jelice Novaković, iz intervjua koji je dala za Balkanmagazin.

BM: Kako se javila ideja da Srbiju približite strancima upravo kroz njen kafanski život?

Moja prva knjiga na holandskom bio je dnevnik koji sam još tokom bombardovanja vodila za belgijske novine "Standaard". Tada sam shvatila koliko ja u stvari volim da pišem na holandskom. Uz to mi se pružila jedinstvena prilika da koliko-toliko doprinesem ispravljajući veoma jednostrane i negativne slike o Srbiji. Još tada se javila želja da se nekako prikaže vedrija strana života na ovim prostorima, a šta ćete bolje od kafana i noćnog života. Htela sam, dakle, da iz nekog drugog ugla objasnim nas njima, ali i sebi.

BM: Knjiga je naišla na dobar odziv u Holandiji. Znete li lično nekoga ko ju je iskoristio kao svojevrsan vodič za noćni život u Beogradu?

Tu su moji prijatelji pre svega, koji su je rado pročitali i iskoristili prvom prilikom. Što se tiče ljudi koje ne poznajem lično, Sven i ja smo letos bili prijatno iznenađeni kada nas je gazda "Putujućeg glumca" u Skadarliji ugledao i pozvao da nam nešto pokaže. U bašti kafane su sedela dva stranca, jedan Holanđanin i njegov poznanik iz Italije, prelistavajući našu knjigu, a u pomenutu kafanu su svratili privučeni onim što su pročitali u "Kafanskom tribunalu". Tako da verujem da ih ima još koji su iskoristili ili će tek iskoristiti knjigu kao vodič prilikom posete Beogradu. Sama promocija u Amsterdamu je protekla poprilično primećeno. Toliko se sveta skupilo da čak i neki naši prijatelji nisu uspeli da uđu. Kako bismo uneli malo kafanskog duha konferencijski smo prekrili crveno-belim stolnjakom, na koji smo stavili i flašu lincure. Naravno, nije puno potrajalo pre nego što smo je svi zajedno ispili (smeh). U pozadini su se na video bimu vrtele slike a, na žalost, naš plan da se pomoću veb kamere direktno uključimo u razgovor sa studentkinjama koje su se u tom trenutku nalazile u jednoj beogradskoj kafani nije uspeo zbog loše veze sa Internetom.

BM: Kako ste se odlučili za naslov? Zašto "tribunal" i koliko je strancima uopšte poznata reč "kafana"?

Izbor naslova je, naravno, uvek pipav posao, a jedan od odlučujućih faktora podrazumeva marketinški pametno odigran potez. Šta će privući kupčevu pažnju? Šta je trenutno aktuelno? "Tribunal" je više nego jasna aluzija na Međunarodni tribunal za ratne zločine u Hagu. Hteli smo da izmenimo kontekst tako što ćemo predložiti da se, za promenu, o Srbiji sudi na osnovu njenih kafana i restorana umesto na osnovu nekolicine političara i vojnih lica. "Kafana" je već pojam kojim smo obogatili holandski jezik. Naravno da i tamo postoje mesta za izlaske, ali nije to za poređenje sa našim kafanama. Rešili smo dakle da od kafane napravimo internacionalno priznati brend. Krajnje je vreme da u svetu budemo poznati i po nečem pozitivnom i kvalitetnom.

BM: Kako je protekla saradnja sa Svenom Pejtersom i kako je izbor pao baš na njega?

Mogu slobodno reći da je u ovom slučaju sudbina uplela svoje prste. Sven je u to vreme kao lektor iz Belgije, ili tačnije Flandrije, držao nastavu polaznicima kurseva holandskog jezika. Ja sam ga poznavala od ranije, kao novinara koji me je intervjuisao povodom mog tek objavljenog dnevnika. Kada je nakon višemesečnog boravka u Trstu shvatio koliko ga privlači Balkan i kada je odlučio da se prijavi za upražnjeno mesto lekтора-stranca na Grupi za nizozemske studije, sklopile su se sve kockice za ostvarivanje ovakvog jednog poduhvata. Saradnja je tekla neočekivano dobro, jer nije lako u tako nečem individualnom kao što je pisanje postići saglasnost i oko forme i oko sadržaja. I još i uživati u tome!

Stvarno nemam na šta da se požalim, sem možda na tempo koji je Sven diktirao. Njegov entuzijizam jeste zarazan, ali na žalost ne i njegova mladost.

BM: Koliko je vremena bilo potrebno da se ne samo obiđu već i "osete" sve kafane, svi restorani i splavovi opisani u vašoj knjizi?

Uf, nekih šest meseci. Olakšavajuća okolnost je bila ta što smo pisali uporedo sa obilascima. Nismo, dakle, samo lumpovali pa onda radili, nego smo sve vreme prikupljali materijal koji je potom, naravno, morao da se sklopi i doradi. A neke "napornije" obilaske kao što su splavovi i diskoteke, velikodušno sam prepustila Svenu.

BM: Pisanje "Kafanskog tribunala" zahtevalo je sigurno mnogo više od slobodnog vremena. Koliko su sponzori pomogli ostvarivanje ovog, ni najmanje jeftinog, projekta i da li ih je uopšte bilo?

Pa, gospodin Sven Pejters i ja smo bili sponzori (smeh). Nismo našli, zapravo nismo tražili nekog ko bi finansirao samo pisanje, pod šta se podrazumeva plaćanje računa u kafanama i restoranima. Bili smo u takvoj situaciji da nismo mogli, na primer, da od te i te kafane ili tog i tog restorana tražimo sponzorstvo. To bi svakako uticalo na našu objektivnost prilikom pisanja. Mi, naime, nismo hteli da se bavimo ekonomsko-propagandnim već kulturološko-sociološkim istraživanjem. Srećom, izdavanje knjige omogućio je grad Beograd. Ceo poduhvat predstavlja, zapravo, deo projekta ostvarenog u saradnji našeg "Doma omladine" i holandskog pandana, amsterdamskog kulturnog centra "Bali", gde je i održana promocija. Bila sam te sreće da jedan naš student poznaje direktora Doma omladine, sa kojim me je potom i upoznao, a on je opet, nećete verovati, u vezi sa direktorkom "Balija", pa su njih dvoje u međuvremenu i dete dobili. Ma, šta da vam kažem, stvarno smo imali sreće što se tiče samog izdavanja knjige.

BM: Pored vremena i novca noćni život u Beogradu svakako iziskuje besane noći i jutarnje mamurluke. Kako ste podneli taj kafanski režim?

Pravo da vam kažem, da me Sven sad ne čuje, jedva sam čekala da ode (smeh). Kao što sam već rekla, on je jedna neverovatna osoba, puna entuzijazma, ali njegove godine to i nalažu. Dobar deo posla smo zajedno odradili, ali na neka mesta smo odlazili i odvojeno. Ma jedno prelepo iskustvo koje mi je pomoglo da bolje upoznam svoj grad jer sam, iako biste možda pomislili drugačije, pre pisanja "Kafanskog tribunala" jedva praktikovala obilaženje takvih mesta. Tako da je, kako za mene, tako i za Svena kao mladog čoveka koji se tek bio nastanio u Beogradu, pisanje ove knjige predstavljalo pravu avanturu. On, inače, trenutno razmišlja o pisanju slične knjige, ali bi ovog puta bio u pitanju njegov rodni grad Antwerpen. Iskreno se nadam da će uspeti da ostvari i tu zamisao, ali svakako sa nekim drugim koautorom (smeh).

BM: Da li je bilo problema sa domaćinima ili možda drugim gostima?

Ne, nije bilo problema ili barem ničega što bismo mogli nazvati pravim problemom. Dešavalo se da nas onako, s' vrata odmere, pa da im odmah upadnemo u oči, Sven kao stranac, ja kao neko ko ne liči na osobu koja često obilazi kafane, a još je tu i razlika u godinama. Sasvim je razumljivo da smo nekima bili sumnjivi, pa su mene nazivali inspektorkom, njega špijunom, ili pak mene krstili imenom Mata Hari (smeh). Posle koje čašice, međutim, razgovor bi krenuo potpuno suprotnim tokom. Neverovatno je kako svi ti ljudi, koji su nas prvo sa nevericom posmatrali, sad otvaraju svoje duše pa čak poručuju Svenu da bi "ti tamo preko grane mogli da napišu koju dobru o nama, jer ipak nismo mi Srbi toliko loši". Razgovor je znao da ode i mnogo dublje, u lične probleme i istinski dirljive priče, o usamljenosti, besparici. Vidite, ono što se u kafanskom životu jasno oslikava jeste ta društvena razlika između onih malobrojnijih, dobrostojećih i, na žalost, brojnijih sa vrlo skromnim prihodima. Razlika je sve veća i veća i kafana je

danas možda jedino mesto u kome se i jedni i drugi susreću. Neminovna je, međutim, činjenica da demokratska duša kafane odumire.

BM: Sad kad ste već postali ekspert u toj oblasti, koje mesto biste preporučili strancu?

To zavisi naravno od tipa usluge koju traži. Da li je upitanju ludi noćni provod, nešto sasvim suprotno, ili pak srpska, italijanska ili neka druga kuhinja. Na lumpovanje bih svoje prijatelje, koji jesu donekle slični meni, odvela u kafanu "Kafanu" ili "Stari Beograd", a na ručak kod "Vuka", na kolače kod "Prezenta"... Ima tu još mnogo dobrih mesta, ali ne bih sad da se bavim EPP-om.

BM: Da li da se u skorije vreme nadamo srpskoj verziji i koliko mislite da bi knjiga te vrste interesovala ljude sa ovih prostora?

Priprema srpske verzije je u toku, s tim što je bitno napomenuti da tu nije reč o pukom prevođenju, što studenti mogu da potvrde. Pisanje "Kafanskog tribunala" na srpskom zapravo podrazumeva pisanje iznova, jer srpskoj publici prosto nije potrebno objašnjavati neke stvari, kao npr. šta je to "splav" ili "kafana", ili ko je ta Ceca. Celom pitanju je sad potrebno prići iz drugog ugla, čemu u mnogome doprinosi Sven sa svojim specifičnim uglom gledanja. Sve u svemu, mogu slobodno reći da će srpska verzija "Kafanskog tribunala" uskoro ugledati svetlost dana.